

Tekijä Aukusti Heinonen

Työn nimi Muutama ihmeellinen näky – merkintöjä muistamisesta

Laitos Median laitos

Koulutusohjelma Valokuvataide

Vuosi 2013

Sivumäärä 40

Kieli Suomi

Tiivistelmä

Opinnäyttetyöni muodostuu kuvakokonaisuudesta *Mitä on olla olemassa?*, jonka kuvat ovat olleet esillä useassa eri näyttelyssä vuosien 2011 ja 2012 aikana. Esitän kuvat opinnäyttetyössä *Albumi* -kuvateoksen muodossa. Opinnäytteen kirjallinen osa muodostuu tekstistä *Muutama ihmeellinen näky – merkintöjä muistamisesta*.

Pohdin tekstissä suhdettani valokuvaan ja esittelen teoskokonaisuuteni *Mitä on olla olemassa?* syntyvaiheita ja niitä kokemuksia joita olen kuvia tehdessäni kohdannut. Avaan tekstissä tärkeiksi kokemieni teosten merkitystä itselleni. Tekstin tekemisen taustalla on kiinnostus omaa taiteellista työskentelyäni kohtaan ja halu selvittää: miksi olen tehnyt kuvakokonaisuuden *Mitä on olla olemassa?*, mitä olen halunnut näillä kuvilla kertoa ja miksi tunnen valokuvien tekemisen itselleni niin tärkeäksi.

Vastaan edelläoleviin kysymyksiin avaamalla omaa suhdettani muistamiseen, aikaan, kokemuksellisuuteen sekä unohtamiseen ja tuhoutumiseen. Kerron tekstissä kuinka käytän edellämainittuja asioita osana työskentelyäni ja miten ne ilmenevät kuvateoksissani.

Avainsanat valokuva, muistaminen, aika, kokemuksellisuus, unohtaminen, tuhoutuminen

Muutama ihmeellinen näky
– merkintöjä muistamisesta

Kuvat ja teksti: Aukusti Heinonen
Ulkoasu: Antti Heikkinen

Muutama ihmeellinen näky – merkintöjä muistamisesta

Aukusti Heinonen

Taiteen kandidaatin opinnäyte
Aalto-yliopiston taiteen ja
suunnittelun korkeakoulu

Median laitos
Valokuvataiteen koulutusohjelma
Kevät 2013

Sisällysluettelo

Johdanto	7
Työskentelystäni	9
Muistamisesta	9
Valokuvan ajasta	10
Kokemuksellisuudesta	14
Unohtamisesta ja tuhoutumisesta	15
Kuvaamisesta	16
Teoksista	19
Yhteenveto teoksista	27
Näyttelykokemukset	28
Tulosten tarkastelu	34
Albumikuvat – yhtymäkohdat ja eroavaisuudet	35
Lopuksi	37
Lähdeluettelo	38

Johdanto

Valokuva on teoksena aina tekijän kuva ja siten myös kuva tekijästään itsestään.

Pohdin tässä tekstissä suhdettani valokuvaan ja esittelen teoskokonaisuuteni *Mitä on olla olemassa?*. Avaan tekstissä tärkeiksi kokemieni teosten merkitystä itselleni. Tämän tekstin tekemisen taustalla on kiinnostus omaa taiteellista työskentelyäni kohtaan ja halu selvittää: miksi olen tehnyt kuvakokonaisuuden *Mitä on olla olemassa?*, mitä olen halunnut näillä kuvilla kertoa ja miksi tunnen valokuvien tekemisen itselleni niin tärkeäksi.

Opinnäytteeni muodostuu kuvakokonaisuudesta *Mitä on olla olemassa?*, jonka kuvat ovat olleet esillä useassa eri näyttelyssä. Kuvien saavutettavuuden helpottamiseksi olen koonnut niistä *Albumi* -kuvateoksen. Tämä teksti muodostaa opinnäytetyöni kirjallisen osan.

Työskentelystäni

Taiteen tekeminen ja kokeminen on prosessina ja tapahtumana hyvin subjektiivista. Työskentelyni kautta hahmottelemani näkemykset avautuvat ennenkaikkea minulle itselleni ja oman itseni kautta. Tehdessäni näitä kuvia ja tätä tekstiä, olen työskennellyt ensisijaisesti itselleni. Tämänkaltaisen työskentely on yhtäaikaan äärimmäisen vapaata ja vastuullista. Näen kuitenkin, että teosten kannalta niiden esittäminen julkisesti on olennainen osa, jota ilman ne eivät elä.

Hahmottelen seuraavaksi niitä asioita, jotka ovat minulle tekijänä tärkeitä: muistamista, aikaa ja kokemuksellisuutta.

MUISTAMISESTA

”Tämä hetki jää aina taakse. Ihminen ei voi saada takaisin menneisyyttään. Se mitä tapahtuu, tapahtuu nyt, eikä sitä voi koskaan enää tavoittaa. Mutta edessään ihminen näkee ikuisen tulevaisuuden.” —SIGRÍDUR NÍELSDÓTTIR I

Muistaminen on minulle tärkeää. Hahmotan elämäni aikoja, jaksoja, käännteitä ja kiinnekohtia tapahtumien ja kuluneen ajan kautta. Muistikuvani tapahtumista limittyvät ja sekoittuvat keskenään. Muisti itsessään on hatara ja muistinvaraiset kuvat muuttuvat häilyviksi. Mieleni muuttaa muistikuvia, joista valokuvat ovat yleensä ainoita fyysisiä kappaleita.

¹ Ote Sigrídur Níelsdóttirin repliikistä dokumenttielokuvassa *Grandma Lo-Fi*, 2011

Valokuvat auttavat minua muistamaan tarkemmin. Valokuvien kautta minun on mahdollista palata muistoihini ja kokea tuntemani uudelleen; voin muistaa tapaamani ihmiset ja heidän äänensä. Voin muistaa yhteisen ilon ja riemun jonka jaoimme ja surun, joka puristi rintaa. Voin muistaa näkemäni maisemat, matkalla olon tunteen ja lämpimän ilman jota hengitin. Valokuvien avulla voin järjestellä ja koota ajatukseni kaikesta kokemastani ja rakentaa siitä yhtenäisen kokonaisuuden.

Muistaminen myös merkityksellistää elämäni. Muistelemalla ja herkistelemällä kokemaani vahvistan tapahtumahetkellä vallinnutta tunnetilaa. Olen aina kokenut kaipausta menneeseen ja elämän jatkuvasti virtaavassa muutostilassa kaipaamaan hetkiä, jolloin tunsin vahvasti. Kaipausta tuntiessani saan olla avoimesti tunteellinen.

VALOKUVAN AJASTA

Valokuvaa ei ole ilman aikaa. Tämä aika pirstaloituu valokuvateoksen valmistumisessa hyvin moninaisiin osiin. Valokuva vaatii aikaa valotushetkellään, se vaatii aikaa negatiivista valmistettavan kuvan muodostumiseksi, se vaatii aikaa silloin, kun digitaalisen kameran prosessori laskee kennolle valotetun ja muistikortille tallennettavan kuvan vastaamaan linssin muodostamaa kuvaa. Valokuva vaatii aikaa myös silloin, kun sitä työstetään pimiössä tai tietokoneella.

Kameran suljin on kiinnittynyt aikaan hyvin erityislaatuksella tavalla. Kameran valotusaika on yleensä hyvin lyhyt. Silmänräpäyksen kestävä sulkimen liike pysäyttää, jähmettää ja ikuistaa kameran edessä olleen sellaisella erityislaatuksella tavalla, joka tekee valokuvasta hetken kuvan. Kuten Barthes ilmaisee, kamerat ovat itseasiassa näkemiseen tarkoitettuja kelloja.²

Minulle valokuvan aika on kuitenkin paljon enemmän kuin sen ottamishetkellä käytetty valotusaika. Valokuvaan on mahdollisuus ra-

kentaa sellaisia aikoja, joita ei muuten ole olemassa tai joita ei ilman kamerateknisiä sovelluksia olisi mahdollista havaita. Petri Anttosen Ajan kosketus -kirjassa esittelemä aikasarjavalokuvan menetelmä³ oli sellainen kokonaisuus, joka aikanaan sai minut kiinnostumaan valokuvasta ilmaisumuotona. Myös Niko Luoman palkkikameralla toteuttamat teokset ovat hyvä osoitus siitä, kuinka kuva ei ole pelkästään jäljennös linssin edessä tapahtuneesta todellisuudesta, vaan negatiiville voi rakentaa teknisten ratkaisujen kautta aivan oman tilan ja tapahtumapaikan.⁴

Teossarjani *Eternal Moment* valmistui vuosien 2006 ja 2008 välisenä aikana. Tutkin näissä kuvissa negatiivin kykyä tallentaa päällekkäin limittyviä näkymiä reilusti yli negatiivin normaalikapasiteetin ylittävällä määrällä valottamista. Valotin kuvia niin paljon yli, että negatiiviruudut näyttivät paljain silmin tarkasteltuina täysin mustilta. Kuvaamishetkeen kuului kameran kanssa liikkuminen joko kohdetta kohti, sen ohi tai sen kanssa samansuuntaisesti. Kuvasarjani maiseimat ja muotokuvieni kohteet muuttuivat kuvissa abstrakteiksi ja varsin ekspressionistisiksi tulkinnoiksi. Esimerksi kuvassa *Nimetön (Maise-ma no. 7)*, 2006 Länsisatamassa kuvaamani konttipino muuttui lopullisessa kuvassa unenomaiseksi näyksi merestä nousevasta värikkästä saaresta. Kuvat muodoistuivat uudelleen näkyviin vasta pimiössä vennyttäessäni paperikopion valotusaikaa reilusti yli tavanomaisen. Kiinnostukseni valokuvaan ilmaisuvälineenä on lähtöisin juuri tästä sarjasta. Vaikka keskityn tässä tekstissä tarkastelemaan *Mitä on olla olemassa?* -teoskokonaisuuden kuvia, niin *Eternal Moment* on minulle tekijänä hyvin tärkeä, koska haluan muistaa mistä olen valokuvan pariin tullut ja millaiset ilmaisulliset keinot minua juuri tässä välineessä kiinnostavat.

Kuvien kanssa työskentely, niiden katsominen, lajittelu, järjestely ja vedostaminen ovat työskentelyssäni yhtä tärkeitä, kuin kuvattavien ja näkemäni kanssa viettämäni aika kuvanottohetkellä. Minun täytyy saada olla kuvieni kanssa kahden. Minun täytyy antaa ajan kulua. Kuvien kulkiessa mukani, niiden vaikuttavuus ja voima vahvistu-

vat. Teosteni syntyhetkeä ei voi siten ankkuroida kuvanottohetkeen tai valintaprosessiin. Teokseni rakentuvat pikemmin kaikista niitä ympäröivistä prosesseista, kuin vain yhdestä ohikiitävästä hetkestä, jolloin kameran sisälle suojattu valoherkkä pinta altistettiin valolle kameran sulkimen avautuessa. Kuten Wilson osoittaa:

”Voidaksemme ymmärtää jonkin objektin valokuvana meidän tulee käsittää, että se on tietyn monivaiheisen tuotantoprosessin tulos, johon sisältyy valokuvaustapahtuma”⁵,

niin myös omat kuvani muuttuvat teoksiksi niitä ympäröivän tapahtumaprosessin kautta.

Työskentelyssäni aika, jonka käytän kuvauspaikalle matkustaessani ennen kuvaushetkeä on tärkeää, aika joka kuluu kuvaushetkellä maiseman ja näkymien äärellä on tärkeää. Lisäksi aika, jonka käytän kuvattavieni kanssa on tärkeää ja aika jonka käytän kuvieni tuotantoprosessiin, eli kehittämiseen, skannaamiseen, vedostamiseen, tulostamiseen, pohjustamiseen ja kehystämiseen on yhtälailla tärkeää. Kuvani ovat siis teoksia joiden valitseminen, katsominen, käsittely ja valmistaminen muodostavat niiden teosmaisen luonteen.

Nimetön (Maisema no. 7), 2006

Nimetön (Muotokuva no. 3), 2006

"We forget and remember selectively and we color our recollections in order to make them more suitable for our desires. By looking back and re-working the memories and adding a touch of subjectivity to them gives us a better comprehension of today." —VILLE LENKKERI ⁶

Teossarja *Mitä on olla olemassa?* sai alkunsa halusta tehdä elämässäni tapahtunut muutos näkyväksi. Elin senhetkisessä elämässäni käännekohtaa ja tunsin, että minulta puuttuu kuvasto, jossa olen näkyvissä yhdessä läheisteni kanssa.

Kuvaamalla intuitiivisesti pieniä kokemiani hetkiä, näkymiä ja kohtaamiani ihmisiä halusin nähdä, mitä elämässäni tapahtuu. Halusin, että minulla on mahdollisuus vielä myöhemmin muistaa kaikki tapahtunut valokuvieni kautta. Päätin siis käyttää yhtä valokuva-terapiassakin hyödynnettävää ominaispiirtettä eli mahdollisuutta jatkaa ja pitkittää kokemuksia.⁷

Läpikäymieni prosessien myötä sain olla kuvieni kanssa. Kuvien maailma on minun maailmaani. Kuvia katsoessa ja työstäessäni sain tuntea, kokea ja tietää olevani olemassa. Päätin olla näiden teosten kanssa niin kauan, että olen varma. Kokemuksellisuuden syntyhetkeä tai siirtymistä kuviin on kuitenkin vaikea määritellä yhtenkään tiettyyn hetkeen. Kokemuksellisuus syntyy pikemminkin kaikista prosessin sisällä ja ympärillä olevista asioista. Taidetta tehdessä tekijälle salitaan maailman kokeminen aistillisesti. Juuri tämä on yksi syy, miksi haluan tehdä valokuvia. Kuten Sava asian ilmaisee:

*"Taiteessa tietäminen on 'toisenlaista' tietämistä. Ajattelen siis olen—maailmansuhteen rinnalle tulee aistin ja tunnen, siis maailma on. Taiteeseen perustuva ja taiteen keinoin tapahtuva tietäminen on tietämistä aistisuuden, havainnon, kognition, tunteen ja toiminnan persoonallisessa merkityskokonaisuudessa."*⁸

UNOHTAMISESTA JA TUHOUTUMISESTA

Aika hioo tapahtuneista terävimmät särmät ja aika on armollinen. Tunteeni saattavat kuohua tapahtumahetkellä yli ja aika auttaa eteenpäin. Aika luo tapahtumiin laajemman perspektiivin kuluttaessaan todellisuudelta sen pistävimmän terän. Katsoessani kuvieni kautta tapahtunutta ja kirjoittaessani tuntemastani, voin kokea tuntemani tunteet jälleen vahvasti.

Valokuva, joka tehtävänsä myötä on syntynyt pysäyttämään ja säilyttämään ohikiitävät hetket ei kuitenkaan ole ikuinen. Ajan kuluessa kuvakin tuhoutuu ja unohtuu, kuten käy myös niiden muistojen, joita valokuviiin tallennetaan. Biteiksi tallennetut kuvatiedostot unohtuvat tai häviävät, eikä kuvia ole mahdollista kaivaa esiin. Vaikka kuvat olisivat parhaassakin tallessa, niin silti niitä odottaa väijäämätön unohdus, jonka ajan myötä mukanaan tuomat materiaalin muutokset, rapautuminen ja kuluminen saavat aikaan.

Kuvatessani teossarjan kuvia, en juurikaan suunnitellut kuvaustapahtumia etukäteen. Satunnaisesti saatoinkin ajatella jotakin paikkaa - kuten merenrantaa tai luistelukenttää - kiintoisana ympäristönä tai näyttämönä, jossa yksin tai toisten kanssa liikkuessani saattaisin löytää kuvan, jota tavoittelin. Kuvasin paljon vaistonvaraisesti. Otin kameran esille, kun hetki tuntui luontevalta ja pakotin itseni kuvaamaan myös silloin, kun hetki oli sellainen, jota en olisi ennen halunnut kuvata.

Kuvan ottaminen yhdessä toisten kanssa toimi osallistavana tapahtumana, jossa tein itseni ja kuvaustapahtumassa mukana olevat näkyviksi valokuvaustapahtuman kautta. Halusin tehdä itsestäni ja kuvaustapahtumasta tietoisesti näkyvän. Tein kuvauksesta itselleni ja niille, jotka asettuivat kanssani kameran eteen jopa performatiivisemman, kuin mitä olin koskaan aikaisemmin tehnyt. Tästä kokemuksesta tuli enemmänkin kuvaustapahtumaan osallistuvien voimavarat yhteen kokoava kokemus, kuin Roland Barthesin ajatusten mukainen kuvaajan ja kuvattavan välisten voimien mittelo, jossa lopullinen kuva rakentuu siitä, millaisena kuvattava itsensä kokee ja haluaa nähtävän, sekä siitä millaisena kuvaaja näkee kuvattavan ja millaisena hän haluaa kuvattavan esittää.⁹

Aikaisemmin olin käyttänyt valokuvaa omassa työskentelyssäni lähinnä sivustakatsojan ja tarkkailijan roolissa, keskittyen enimmäkseen valokuvan välineellisiin ilmaisukeinoihin. Osallistuminen kuvaustapahtumaan loi tasapainottavan voiman sille yksinäiselle työskentelylle, jota maisemia kuvatessani olin aikasemmin tuntenut. Kuvaustapahtumaan näkyvästi osallistuminen ja yhdessä valokuvaaminen antoi minulle syyn olla näiden ihmisten kanssa ja sain myös itse olla näkyvillä.

Teoksista

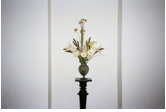
Seuraavassa esittelen kuvateoksiani sarjasta *Mitä on olla olemassa?*, jotka koen kaikkein tärkeimmiksi itselleni. Jätän osan tämän teossarjan ja *Albumi* -kuvateoksen kuvista käsittelemättä, koska koen ettei niiden käsittely toisi tähän tekstiin enempää sisältöä.

Kuvan pinta on raavittu rikki. Kuvan hahmolla on musta villatakki ja ruskeat hiukset, ne voi vielä erottaa kuvasta, mutta henkilön silmät, nenä ja suu ovat tunnistamattomissa. Henkilö on kääntynyt puolittain kohti kameraa. Kameran vasemmalla puolella ollut valonlähde valaisee hänet. Kuvan henkilön läsnäoloa tai katseen kautta rakentuvaa kontaktia ei voi kokea suoraan, siitä on jäljellä enää vain viitteitä. Kuva on muuttunut kohdettaan esittävästä kuvasta aineellisemmaksi teokseksi ankaran kuvapinnan tuhoamisen seurauksena. Osa paperisuikaleista roikkuu vielä kiinni kuvan pinnassa. Raapiminen on paljastanut kauttaaltaan valkoisen valokuvapaperin pohjan. Irti raavittu väri ja paperisilppu lepää ripoteltuna kehystetyn valokuvan sisässä kehyslasiin takana. Paperisuikaleet ovat jäljellä, vaikka kuvasta on yritetty päästä eroon.

Tämä kuva kertoo minulle ajoittain tapahtuvasta itsevarmuuden katoamisesta. Kuva sisältää vahvan latauksen oman olemassaoloni epäilyksestä, joka on voimakkaimmillaan aikana kun masennuin opiskellessani ulkomailla. Oloni oli ajoittain niin huono, etten ollut olenkaan uskoa itseeni tai omaan eksistessiini. Menneen voi kyllä yrittää unohtaa, mutta muistojaan ei pääse karkuun.

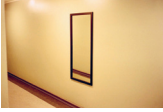
Kuvapintaan kajoamisen ja sen hajottamisen kautta sain purettua sisälleni patoutunutta pahaa oloa. Kuvapinnan hajottaminen toimii itseän kohdistuvana tekona, vaikka se on omaan kehoon kohdistuvaa väkivaltaa lievempää. Tekemällä kuvan kautta näkyväksi sen pahan olon tunteen jota olen kokenut, pystyn päästämään sen irti ja elämään asian kanssa kevyemmin. Tuska ei enää piinaa kun sen on kerän päästänyt ulos.

Asetelma on matkakuva Wienistä. Pronssisessa maljakossa on kimp-
pu kukkia. Maljakko on mustalla jalustalla. Kameran salamavalo on
litistänyt kuvan ulottuvuudet. Valkoisessa seinässä maljakon molem-
min puolin on kaksi harmaata palkkia kuva-alan ylälaidasta alalai-
taan ehkä merkinä syvennyksestä tai seinässä olevasta kohoumasta.

Tämä kuva on minulle merkityksellinen, koska se osoittaa minul-
le kysymyksenä, mitä me muistamme valokuvan kautta? Kuva tosin
itsessään kertoo hyvin vähän; kuva näyttää vain salamavalon jähmet-
tämän kukkakimpun vaaleaa seinää vasten. Kuva herättää kuitenkin
minussa kysymyksen, miten yksi satunnainen valokuva voi muistut-
taa kaikesta siitä, mitä tekemäni matkan aikana on tapahtunut, vaik-
ka siinä ei olisi yhtään viitettä näistä tapahtuneista asioista?

Kuva nostaa minulle esiin muistoja esimerkiksi siitä, kuinka juh-
lan jälkeisenä aamuna päätäni särki ja apteekki myi aspiriinin ikkuna-
luukusta kirpputoriaukean laidalla. Kuvan ulkopuolelle jää siis kaik-
ki se mistä kuva itseasissa minua muistuttaa. Valokuvaan liittyy näin
ollen sen ottamishetken ympärille rakentuvan tarinan mahdollisuus,
kuten Laakso osoittaa.¹⁰

Seison peilin vieressä näkymättömissä omalta kuvajaiseltani. Painan korvani seinää vasten ja kysyn hiljaa: ”Voitko sinäkin kiivetä siellä katolle ja kuvitella syvyyden yläpuolellesi?”

Kuvassa on käytävä, joka johtaa kulman takana näkyvälle käytävälle joka aukeaa vasemmalle. Keskellä kuvaa on peili, joka peilaa kulman takaisen tyhjän käytävän ja peilin alapuolella samankaltaisena toistuvan jalkalistan. Peili siis heijastaa kuvan vasemmassa reunassa näkyvän kulman takaista tilaa. Peilin kehykset ovat tummaa puuta, seinät ovat muuten yhtä.

Pienempänä kuvittelin kotitaloomme paljon salakäytäviä. Eteishallin seinällä roikkuneen peilin vierustalle jäi tilaa siten, että astuessani peilin edestä sen vasemmalle puolelle, saatoin kuvitella peilikuvani tekevän lasintakaisessa peilimaailmassa samat liikkeet. Tuo maailma oli mielikuvituksessani kuitenkin vapaa niistä painovoiman rajoitteista, jotka vallitsivat omassa maailmassamme. Siksi saatoin kuvitella, että peilikuvani kiipeäisi itseni lailla talon katolle, mutta voisi sieltä aloittaa putoamisen kohti ylläni avautuvaa ääretöntä tähtien värittämää avaruutta – tapahtuma, josta yhä silloin tällöin näen unta.

Mielikuvituksen kautta avautuvat näkymät ovat siis kiinni katsojan vapaudessa tulkita kuvaa. Kuva jää kysymään, ovatko nämä maailmat yhtä ja peilimaailman arvoitus säilyy ratkaisemattomana.

Kuvan keskellä olevalla hahmolla on yllään harmaa takki, tuulihousut ja mustat kintaat. Jaloissaan hänellä on valkoiset luistimet ja hän luistelee selin kameraan. Takin helma hulmuu tuulessa. Liike on pysähtynyt salamavalon jähmettämänä ja jäädä erottaa luistelun piirtämiä uurteita.

Kuvassa on samankaltainen värimaailma Omakuvan kanssa. Etualan jää on harmaanvalkoista. Hahmon takaa hehkuu tumma keltainen luistelukentän valo. Hahmo on miltei varjoton, vain vasemmas- ta nyrkistä ja oikealla liehuvasta takin helmasta on erotettavissa jää- hän lankeava varjo. Kentällä ei näy muita. Hahmo on yksin suuressa avarassa tilassa.

Avara luistinkenttä pimeässä yössä on kuin unesta, jossa lennän painovoimasta vapaana. Koen, että tunteen liittämisestä voi kokea luis- tellessa. Luistimen terät nostavat minut muutaman sentin irti jään pin- nasta ja vauhdin tuoma tunne on samanlainen kuin tuossa unessa, jos- sa lentäessäni voin liikkua vapaasti.

HORISONTTI, 2011

*Täällä on kylmä ja kauneus piiloutuu tavoittamattomien
taipaleiden taakse. Luulen, että ystävyys meidän sammu-
en kuin se ehti edes alkaa.*

Maisemakuvassa on tyhjälle lumenpeittämälle merelle aukeava horisontti. Lumihangessa kuvan keskialalla sinnittelee pieni lehdetön pensas. Maisema on kauttaaltaan sinertävä ja kuvan pinnassa särisee sinisiä filmirakeita.

Minulle kuva kertoo siitä, että vaikka me olisimme erossa toisista ihmisistä, meri välissämme yhdistää meidät. Kaupunkien rannoilla aliikkuu sama vesi ja taivaalla loistaa sama aurinko, niiden satamat vaan ovat erilaiset.

VESIPUTOUS, 2011

Tänään ilmassa on niin paljon kosteutta, että kasteeksi tiivistyneet pisarat helmeilevät etualalla olevan puun paljaila oksilla ja ruoho on vielä vihreää vaikka on jo marraskuu.

Ajan järven ympäri ja nousen laaksosta korkeuksiin. Täällä sumu kietoo sisällensä maailmoja, joista laskeudun aina uudelleen alas.

Tämä kuva on minulle esimerkki matkavalokuvasta ja mittakaavan muutosten tärkeydestä. Pieni on ensin suurta ja sitten suuri onkin pientä. Vasta mittakaavan muutokset herättävät kerronnan eloon. Ajattelen, että reitti paratiisilaaksoon saattaa aueta vesiputouksen takaa löytyvästä luolasta. Kuvittelun ihmeellisyys lumoo.

NIMETÖN (HEIJASTUS), 2011

Kuvassa on järvimaaisema joka kylpee auringonlaskun kultaisessa valossa. Metsäinen niemi peilautuu vedestä puiden takana. Auringonvalo paistaa hyvin matalalta oikealta. Kuvan alareunassa muutama heinälatva ankkuroi ulottovuuksien labyrinthin. Kuva-alan vasemmalla puoliskolla erottuu myös mieshahmon kaksoisheijastus. Tuosta kuvajaisesta on vaikea saada otetta. Hänen katseensa on kiinnittynyt jonnekkain tavoittamattomiin.

Olen itse tässä kuvassa mallina. Seisoin kameran ja heijastavan ikkunan välissä, kameran suoran katseen ulottumattomissa. Ylempänä tämä heijastuma olisi hukkunut liialliseen kirkkauteen. Käänsin katseen pois kamerasta ja auringosta. Tarkkailin maiseman kaunistaa kultaa. En halunnut tehdä kuvasta katseiden voimasuhteiden suljettua kenttää.

Kuvan hahmon ja kuvan katsojan katseet eivät tule koskaan kohtaamaan. Hahmo katsoo kuvassa omaa maailmaansa, josta kuvaksi on tallentunut vain hetkellinen linssin tuottaman epäterävyyden ohikiihtävä välkähdyks. Näen, että kuvan katse on aina yksisuuntaista: vaikka kuvassa oleva hahmo katsoisikin kuvan katsojaa kohti, hän olisi kuvaustilanteessa katsonut vain kohti kameran linssiä.

YHTEENVETO TEOKSISTA

Teoskokonaisuuden kuva-aineisto on kuvattu enimmäkseen pienellä täysautomaattisella kinofilmikameralla. Toinen käyttämäni kamera on ollut kinofilmikameran kaltainen täysimanuaalinen kevyt rullafilmikamera. Näillä välineillä työskennellessäni kuvaaminen on ollut nopeaa ja kamera ollut aina tarpeen tullen saatavilla. Koska olen kuvannut intuitiivisesti ja nopeasti havainnoimaani, niin kokonaisuuden rakentuminen on tapahtunut enemmänkin kuvavalintoja koostaessa, kuin ennakolta kuvauskohteita valitessani.

Koen itse, että kuva-aineistoani leimaa kauttaaltaan eräänlainen maagisuuden tuntu. Nopeilla ja alati käsilläni olevilla kameroilla kuvatessani kuva-aineistosta on rakentunut kuin sarja ohikiitäviä pysähtyneitä näkyjä, jotka hehkuvat liikkeen tuntua, jonka voi miltei aistia kuvien läpi.

Kaikkia kokemiani tuntemuksia ei voi nähdä kuvista ilman kertomiani selityksiä. Kokemusten kirjaaminen näyttäytyy kuitenkin minulle itselleni tärkeänä, koska ymmärrän työskentelyn aikana tekemäni valintoja nyt paremmin.

Näyttelykokemukset

Hain teoskokonaisuudelleni aktiivisesti näyttelyaikoja ja osallistuin töilläni useaan eri näyttelyyn. Koen osallistumisen näyttelyihin tärkeäksi, koska vasta silloin kuvani osallistuvat taiteen kentällä käytävään keskusteluun ja saavat mahdollisuuden tulla tulkituiksi. Halu työskennellä kuvataiteen kentällä ajoi minut aikanaan opiskelemaan valokuvausta ja teosteni esittäminen julkisesti on yksi osa tämän tehtävän toteutumista. Teen kuvia ennekaikkea itselleni, mutta ne elävät vasta sitten, kun tuon ne yleisön nähtäväksi.

Kuvakokonaisuuksien esillepano ja rakenne vaihtelivat eri näyttelyissä. *Omakeuva* oli ainut kuva, joka oli esillä jokaisessa näyttelyssä. Muut mukana olleet kuvat muodostivat lukumäärältään isomman tai pienemmän kokonaisuuden yhdessä tämän kuvan kanssa.

Ensimmäisen näyttely, jossa esitin tämän kokonaisuuden teoksia julkisesti, oli vuosikurssini yhteisvoimin järjestämä yhteisnäyttely *Jäljillä - Chasing*.¹¹ Toteutin tähän näyttelyyn teoskokonaisuuden jossa vedosten kuvakoot vaihtelivat pienistä kymppikuvista isoihin 100 x 150 cm kokoisiin vedoksiin. Omakeuva oli sarjani ensimmäinen ja ainut kuva, joka oli tässä näyttelyssä kehystettynä. Sitä seurasi kymppikuvista rakennettu mosaiikki, jonka kuvissa olen yhdessä läheisteni ja perheeni kanssa. Seuraavaksi tuliva *Luistelu* ja *Horisontti*, sekä *Äiti ja minä*. Teippasin kuvat joko suoraan seinään tai nostin ne paperipuristimilla naulojen varaan. Kuvat olivat näyttelytilassa sijoitettu yhdelle seinäpinnalle ja niiden muodostama tarina liikkui lukusuunnassa vasemmalta oikealle.

¹¹ Näyttely, *Jäljillä - Chasing*, Helsinki 2011

¹² Näyttely, *Re-Exposure*, Bratislava, 2011

¹³ Keskustelu, Heinonen & Bergmoser,

Bratislava 2011

Ensimmäinen näyttelyesiintyminen tuntui vielä haparoivalta, vaikka koin vahvaa onnistumisen iloa näyttelyn pitämisestä. Ajattelinkin, että vastaavanlaisten kokonaisuuksien toteuttaminen myös tulevaisuudessa voisi olla mahdollista.

Sain jo seuraavana syksynä lisää näyttelykokemuksia, kun teossarjani esitettiin Bratislavan European house of Photography -organisaation järjestämällä *Month of Photography* -valokuvafestivaaleilla, jonne valokuvataiteilija Ville Lenkkeri kuratoi suomalaisten valokuvauksen opiskelijoiden töitä esittelevän näyttelyn *Re-Exposure*.¹² Myös tässä näyttelyssä teosten esillepano oli hyvin samankaltainen, vedosten kuvakoot vaihtelevat suuresti. *Omakeu* oli kokonaisuuden ainut kehystetty teos ja kuvien muodostaman tarinan lukeminen tapahtui vasemmalta oikealle. Näyttelymatkalla saamani palaute ajoi minut miettimään miten voisin yhtenäistää teossarjaani. Näyttelypaikalla tapaamani valokuvaaja ja dosentti Walter Bergmoser kannusti keskittymään joko pieneen ja herkkään ilmaisuun, kuten *Omakeu* tai suuriin ja pysäyttäviin kuviin kuten *Luistelu* ja *Horisontti*.¹³

Kolmannessa näyttelyssä *Pohjimmiltaan kaikki tarkoittavat hyvää*¹⁴, jonka pidin yhdessä Minna Kallisen kanssa, esitin kaikki sarjan kuvat kehystettynä. Halusin rauhoittaa kuvien esillepanoa ja korostaa niitä teoksia, joissa maagisuuden tuntu korostuu. Kehystin kaikki kuvani samanlaisilla kehyksillä ja tein isoista kuvista aiempaa pienemmät vedokset. Asetin kuvia esille enää vain seitsemän. Jätin myös pois kymppikuvista kootun mosaiikin. Näiden valintojen myötä kuvakokonaisuus tiivistyi ja rauhoittui. Jäljellä olevat kuvat kertoivat enemmin katsomisen maagisuudesta ja kauniiden hetkien lumouksesta.

Etelä Suomen Sanomien kuvataidekriitikko Outi Finni kirjoitti näyttelyarviossaan teoskokonaisuudestani osuvasti:

*"Heinosen kuvat ovat kuin todistusaineistoakuvaaajan olemassaolosta kuvaushetkellä. Kuvissa on vain vähän katsottavaa. Katse kääntyy sisäänpäin, katsojana olemiseen."*¹⁵

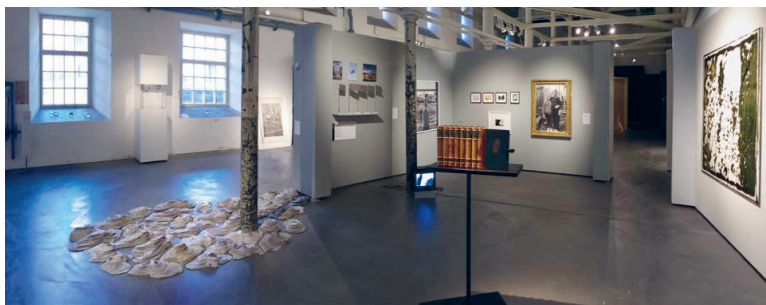
¹⁴ *Näyttely, Pohjimmiltaan kaikki tarkoittavat hyvää*, 2012

¹⁵ Outi Finni, *Tähtäimessä tuntematon*. ESS 21.1.2012

Ripustuskuvat

Jäljillä - Chasing, Helsinki, 2011

Nykyajan rainioilla, Tampere, 2012

Pohjimmiltaan kaikki tarkoittavat hyvää, Lahti, 2012

Re-exposure, Bratislava, 2011

Neljäs näyttely johon osallistuin oli *Tätä tietä! ~ This Way!*.¹⁶ Tähän näyttelyyn osallistuin *Omakeu ja Horisontti* -teoksilla. Puhuesani kuvavalinnoista Veli Granön kanssa, hän kertoi, että se mikä herätti kiinnostuksen juuri tätä kuvaparia kohtaan oli näiden kuvien välittämä tunne.

*”Fyysisen maailman yhteys on kuvissasi hyvin esillä. Pohjoisen autismi välittyy niistä kouriintuntuvasti. Omakeuvasa tämä fyysisyys on ihan konkreettisesti esillä, mutta myös Horisontissa se välittyy selkeästi.”*¹⁷

Jenna Jauhiainen kirjoitti kuvataidekritiikkejä julkaisevalla verkkosivustolla mustekala.infossa seuraavasti:

*”Aukusti Heinonen’s Omakeu 2007 / 2011 is a shot of the artist himself, scratched into tiny slices fallen onto the bottom of the glass covered frame. It easily associates to the mindscape of someone who has spent a lot of time pondering on portraits, realizing their arbitrariness.”*¹⁸

Kuten kappaleessa *Teoksista* esittelen, *Omakeuvan* tekemisen lähtökohta on minulle itselleni ollut enemmänkin henkilökohtaisen pahan olon tunteen purkaminen, kuin muotokuvien käsitteellinen pohtiminen. Jauhaisen kritiikki osuu kuitenkin siltäosin ajatusteni kanssa yksiin, että teoksessa voi nähdä myös valokuvan ongelmallisen suhteen kohteeseensa. Koska valokuva on aina indeksinen kuva kameran edessä kuvashetkellä sijainneesta, kuten Seppänen osoittaa,¹⁹ sitä harvemmin ajatellaan valintoja ja tekoja vaatineena työn tuloksena. Valokuvia katsotaan siis useimmiten kuvana jostakin, ei niinkään kuvana itessään.²⁰ Kajoamalla kuvapintaan ja rikkomalla valokuvan kohteen kaltaisuutta kannattelevan läpinäkyvyyden, nousee kuvan materiaalisuudesta teoksen keskeisin voima.

¹⁶ Näyttely, *Tätä tietä! ~ This way!*, Helsinki, 2012

¹⁷ Keskustelu, Heinonen & Granö, Helsinki, 2012

¹⁸ Jauhiainen, 2012

¹⁹ Seppänen, 2001, 142–143

Teosteni tähän saakka viimeisin esityspaikka oli Nykyajan raunioilla -ryhmänäyttelyssä.²¹ *Asetelma, Peili, Vesiputous* ja *Omakuva* muodostivat neljän kuvan sarjan näyttelyn sisäisiä teemoja esittelevään ensimmäiseen osioon. Teokseni ripustettiin paikkaan jossa oli muita tekniikaltaan tai sisällöltään samankaltaisia teoksia. Teoksia yhdisti niiden toteuttamisessa käytetyt samankaltaiset tekniikat, esimerkiksi kuvan pinnan rikkominen rauta- ja kuparilangalla, negatiivin tuhoutumisen esittäminen ja paperin materiaalin haptisuuden esille nostaminen.

Kritiikin ja saamani palautteen perusteella voin sanoa onnistuneeni välittämään sen viestin, jonka olen kuvillani halunnut kertoa. Pohdinhan teoksissani sellaisia kysymyksiä kuten: millaista on katsoa ja tuntea vahvasti katsoessaan, miten tämän kokemuksen tunteesta voisi välittää teosten kautta, ja miltä katsominen tuntuu.

Tulosten tarkastelu

Jälkeenpäin tarkasteltuna Mitä on olla olemassa? -sarjan kuvakokonaisuus näyttäytyy vahvasti kuvataiteilijana kasvamiseen ja omaan identtiteettiini liittyvänä työnä. Kuvaamalla itselleni läheisiä ihmisiä, osallistumalla itse kuvaukseen myös kuvan kohteena ja tekemällä kuvaustilanteesta vahvasti yhteisöllisen - jopa performatiivisen - luon tapahtuman, jossa olemme ja katsomme yhdessä. Kuvaustapahtumasta muodostuu siis enemmänkin osallistujat yhdistävä kuin heidät vastakkain asettava tapahtuma. Täytin tällä tavalla työskentelemällä sitä aukkoa, joka oli syntynyt, koska en juurikaan ole elämäni aikana kerännyt albumikuvia läheisistäni tai itsestäni. Se paikkaa myös sitä kohtaa, jonka huomasin itsessäni, kun tajusin käyttäytyneeni vuorovaikutustilanteissa liian kauan vain sivustakatsojana. Valokuvien tekemisen kautta löysin reitin osallistua ja sain mahdollisuuden olla mukana, tehdä yhdessä.

Inkeri Sava väittää:

”jokaisen taiteilijan ensimmäinen tärkeä luova työ on hänen oman persoonallisuutensa muovaaminen”.²²

Koen tämän teoskokonaisuuden olleen juuri tällainen ensimmäinen tärkeä luova työ, koska se antoi minulle vahvan tunteen omaan tekemiseen ja intuitioon luottamisesta. Nämä teokset ovat olleet keino purkaa tunteitani. Ne ovat osaltaan myös muokanneet persoonallisuuttani, koska niiden tekemisen aikana olen ensimmäistä kertaa elämässäni uskaltanut heittäytyä.

Tällaisen omaelämäkerrallisen teoskokonaisuuden voisi nähdä itsenäisen tutkimusprojektina ja paljastuksena, mutta uskon, että sen tavoittama kateenpiiri on paljon laajempi. Tekemällä näkyväksi itseäni lähimpänä olevia kokemuksia ja tunteita, toimin kuten lauluntekijä. Taiteen tekemisessä on minulle kyse tunteiden välittämisestä. Kuvien tekeminen lähentyy laulujen kirjoittamisen kanssa, kuten J. Karjalainen asian ilmaisee:

”Olennessa asia koko musa- ja lauluntekijähommassa on se, että sulla on se tunne siinä. Heti kun neula tai valonsäde osuu siihen ja musa alkaa soimaan, niin siinä pitää välittyä jokin tunne. Ja se tunne on itseasiassa se kappale, ei sanat eikä sävel, vaan se esittäjän ja sanojen yhteenluoma mielen tila, joka välittyy sieltä jostain kuulijalle. Ja jos se on kohdallaan, niin silloin biisi toimii.”²³

Tunteellisuus on minulle tärkeää ja kaikkein tärkeimmäksi koen hyvät tunteet. Ympäriämme tapahtuu niin paljon synkkiä ja tunteellisia asioita, että haluan teosteni kautta näyttää mahdollisuuden jostain paremmasta ja kauniimmasta. Minut saa kuvantekijänä yhä liikkeelle se ajatus, että kuvieni katsoja kokisi ympäröivän maailman edes hiukan parempana nähtyään kuvani.

ALBUMIKUVAT – YHTYMÄKOHDAT JA EROAVAISSUUDET

Teoskokonaisuuteni toimii myös kommenttina valokuvan käyttökäytännöiden muutokselle, joka on internetin ja kamerapuhelinten mukanaan tuoman kuvallisen viestinnän vallankumouksen myötä muuttanut tapaamme katsoa, käyttää ja jakaa kuvia sekä kuva-albumia.²⁴ Internetin ja sosiaalisen median aikakaudella kuvat, jotka ovat aiheiltaan syvästikin henkilökohtaisia, jaetaan nyt salamannopeasti kame-

²³ J. Karjalainen, 12.5.2009

²⁴ Rantavuori, 2008

rasta suoraan verkkoon, jossa ne ovat virtuaalisesti kaikkien katsottavissa ja kommentoitavissa. Sen lisäksi, että tämä nopeuttaa ja muuttaa kuvien katsomisen tapaa - kokemuksia jakeakseen ei tarvitse enää kohdata toisia ihmisiä, koska puhelin- ja sähköverkot ulottuvat laajalle alalle maailman ympäri - tämä luo uudenlaista yhteisöllisyyttä, jossa yhteisen kokemisen tapahtumaympäristö on maantieteellisesti rajoittamaton. Kuvan lukeminen on myös nopeutunut, eikä tällainen kuva enää edes tarvitse kuvatekstejä tai selityksiä kainalosauvoikseen. Olen itse sukupolvea, joka kasvoi pikakuvalaboratorioiden valmistamien kymppikuvien ja diaprojektorilla valkokankaalle heijastettujen kuvankatseluiltojen keskellä. Perhetapahtumat, matkat ja syntymäpäivät tallennettiin sileäpintaisiin paperikuviin tai pieniin muovikehyksiin asetettuihin kuultokuihin. Jakaakseni nämä kuvat ja niiden kautta kokemani, minun täytyi aina kerätä rohkeutta ottaakseni sen askeleen, joka henkilökohtaisessa kontaktissa pitää ottaa näyttääkseen ja kertoakseen omista kokemuksista ja muistoista. Tällaisissa tilanteissa palautteen sai aina suoraan, joko innostuksena tai tylsiintymisenä.

Näyttelykontekstissa kuvien ympärillä tapahtuva kommunikointi on täysin erilaista. Teokset kommunikoivat enemmänkin keskenään, eikä kuvia katsovan yleisön välitöntä reaktiota saa välttämättä koskaan kokea. Kuvateokset jäävät pikemminkin elämään omaa elämäänsä.

Lopuksi

Olen tässä tekstissä avannut suhdettani valokuvaukseen, esitellyt toteuttamani teoskokonaisuuden syntyvaiheita ja kertonut kokemuksista, joita olen näitä kuvia tehdessäni ja esittäessäni kohdannut.

Koen oppineeni, että heittäytymällä tunteikkaasti työskentelyyn, olen saavuttanut ilmaisussani sellaisen vireen, jonka kautta myös kuvien katsojan on helppo ymmärtää sanomani.

Itselleni kaikkein kiinnostavinta on ollut huomata, kuinka olen työskentelyssäni kiintynyt kerroksellisuuden tutkimiseen. Vaikka koen omaelämäkerrallisen teossarjani *Mitä on olla olemassa?* -kuvat itselleni korvaamattomiksi, huomaan kiinnostukseni palaavan sinne mistä se on alunperin valokuvauksen pariin tullut.

On kiinnostava nähdä mihin työskentelyni jatkossa suuntautuu. Tunnen, että juuri *Omakuvan* ilmaisullista tehokkuutta kannatteleva materiaalisuus on saanut minut innostumaan uudelleen kuvan kerroksellisuuteen kajoamisen mahdollisuuksista.

LÄHDELUETTELO

KIRJALLISET LÄHTEET

Anttonen, Petri 2005. *Ajan kosketus. Aikasarjavalokuva teoksina ja teoriana*. Musta Taide ja Taideteollinen korkeakoulu. Helsinki.

Barthes, Roland 1981/2000. *Camera Lucida. Reflection on Photography*, Translated by Richard Howard, London, Vintage Books.

Finni, Outi. 2012. *Tähtäimessä tuntematon*. Näyttelyarvio. Etelä Suomen Sanomat (ESS), 21.1.2012. Lahti.

Fryrear, Jerry L., & Krauss, David A., 1983. *Phototherapy in mental health*. Charles C. Thomas, cop. Springfield, (IL).

Laakso, Harri. 2003. *Valokuvan tapahtuma*. Tutkijaliitto. Helsinki.

Luoma, Niko 2012. *And time is no longer an obstacle*. Hatje-Cantz. Ostfildern.

Rantavuo, Heli. 2008. *Connecting photos: a qualitative study of cameraphone photo use*. University of Art and Design. Helsinki.

Salo, Merja. 2009. *Peilin, muistin ja toiston taide – valokuvataiteen ja -terapian yhteyksiä*. Teoksessa: Halkola, Ulla. Valokuvan terapeuttinen voima. Duodecim. Helsinki. 23 – 35

Sava, Inkeri. 1998. *Taiteen ja tieteen kietoutuminen tutkimuksessa*. Teoksessa: Bardy, Marjatta. Taide tiedon lähteenä. Atena kustannus. Jyväskylä. 103 – 121

Sava, Inkeri. 2007. *Katsomme - näemmekö? Luovuudesta, taiteesta ja visuaalisesta kulttuurista*. PS-kustannus. Jyväskylä.

Seppänen, Janne, 2001. *Valokuvaa ei ole*. Musta Taide ja Suomen valokuvataiteen museo. Helsinki.

Wilson, Dawn M, *Taidetta vai ei? Valokuva ja filosofia*. 2012. Teoksessa: Lundström, Jan-Erik. Valokuvallisia todellisuuksia. Like & Valokuvataiteilijoiden liitto. Helsinki. 86 – 103

SÄHKÖISET LÄHTEET

Jauhiainen, Jenna 2012. A Route to Contemporary Finnish Photography. *Mustekala.info* -verkkolehti. Helsinki. <<http://www.mustekala.info/node/2790>> (Katsottu 29.11.2012).

Kella, Marjaana, haastattelu 2.8.2002. Taidemuseo Tennispalatsi. Helsingin kaupungin taidemuseo. Haastattelija Anna-Kaisa Rastenberger.

<<http://www.taidemuseo.fi/suomi/tennispalatsi/lisat/marjaanakella.html>>

(Katsottu 29.11.2012).

Karjalainen, J., haastattelu 12.5.2009. Radio Helsinki, Haastattelija Lasse Kurki.

<http://server1.radiohelsinki.fi/20090512_rakkaudesta.mp3>.

(Katsottu 11.5.2013)

Lenkkeri, Ville 2012. *Re-Exposure - exhibition*. Suomen suurlähetystö, Bratislava -verkkouutiset. Bratislava. <<http://www.finlandembassy.sk/Public/default.aspx?contentid=233413&culture=fi-FI>>

(Katsottu 29.11.2012)

KESKUSTELUT JA HAASTATTELUT

Heinonen, Aukusti & Granö, Veli. Nauhoittamaton keskustelu 4.10.2012. Helsinki.

Heinonen, Aukusti & Bergmoser, Walter. Nauhoittamaton keskustelu 4.11.2012. Bratislava.

ELOKUVAT

Grandma Lo-Fi, 2011. Ohjaus Birgisdóttir, Ingibjörg & Jonsson, Orri & Kristjánsdóttir, Kristín Björk. Killit films. Iceland & Denmark.

NÄYTTELYT

Jäljillä - Chasing, 11.5. – 5.6.2011. Jukka Male Museo, Kaapelitehdas. Helsinki.

Nykyajan raunioilla, 8.11. – 9.12.2012, Valokuvakeskus Nykyaika, TR1, Tampere.
Kuraattorit Harri Laakso, Anni Venäläinen, Anna Jensen

Pohjimmitaan kaikki tarkoittavat hyvää, 3. – 22.01.2012. Kenno, Galleria Uusi Kipinä, Lahti.

Re-Exposure, 4.11. – 2.12.2011. Month of Photography, Bratislava, Slovakia.
Kuraattori Ville Lenkkeri

Tätä tietä! - This way!, 2.3.–30.4.2012. Jukka Male Museo, Kaapelitehdas, Helsinki.
kuraattorit, Veli Granö, Marjaana Kella, Jani Leinonen

